

Får militärer utbildas på demilitariserade Åland?

Kustbevakare från Turkiet har nyligen övat på Åland. Är en sådan aktivitet förenlig med Ålands demilitariserade ställning?

Utbildningspaketet skapades av Alandica Shipping Academy (ASA), tidigare Ålands sjösäkerhetscentrum, åt det svenska företaget Spectre Marine med turkiska kustbevakningen som kund (Ålandstidningen 24/10). Intresset bygger på en FN-initierad satsning där Turkiet ska få nya fartyg för att rädda flyktingar i Medelhavet. I satsningen ingår en utbildning för besättningarna, enligt medierapporten. Den turkiska besättningen leddes av 'officern Meral', som 'av säkerhetsskäl' inte vill uppge sitt efternamn eller att tidningen skriver ut besättningens namn.

Man kan därför ha anledning att tro att det rör sig om personer med militär grad. Detta är ofta fallet inom kustbevakningsväsendet världen över. Gränsbevakning, sjöbevakning och kustbevakning består av militära eller civila delar under olika ledningsstrukturer. Har det utretts vilken ställning den aktuella gruppen har? Har det fattats något beslut i enlighet med artikel 4 i 1921 års demilitariseringskonvention som beskriver en ordning för begränsade undantag? Inget sägs i artikeln om huruvida landshövdingen, landskapsregeringen, gränsbevakningen eller Finlands utrikesministerium, som ytterst ansvarar för demilitariserings efterlevnad, har följt processen.

Ålands demilitarisering innebär att ingen militär får vistas inom den demilitariserade zonen. Vilka aktiviteter militärer utför är inte relevant enligt avtalen. Detta har prövats bl.a. i samband med diskussionerna om Open Skies avtalet i början av 2000-talet. En till avsikt troligen välmenad aktivitet rättfärdigar inte närvaron av militärer på Åland. Det spelar ingen roll heller att detta är en utbildning som ordnas för flyktingarnas sak. Även om det rör sig om ett fåtal personer i civila kläder kan det, enligt folkrätten, röra sig om en styrka med militär karaktär. ASA säljer sina tjänster till Spectre Marine som säljer vidare sina tjänster till den turkiska kustbevakningen. Flera led av underleverantörer ändrar inte det faktum att det kan röra sig om en förbjuden militär närvaro.

Det är givetvis ett känsligt läge för Åland när ekonomin är försvagad av pandemin. Varje arbetstillfälle är viktigt. Man kan känna med ASA som vill ta hem varje beställning. Får åländska företag och offentliga institutioner göra undantag till reglerna med hänvisning till en exceptionell ekonomisk utsatthet? Lika lite som Finland kan frånga reglerna på grund av pandemin, lika lite kan Åland och lokala företag agera på ett sätt som kränker folkrätten.

Kritik har tidigare framförts i forskningen och av landskapsregeringen mot utvidgningen av gränsbevakningens uppgifter på Åland, möjligheten till användning av beväringar för ordinär gränsbevakningsverksamhet, samt en slappare syn på handräckning från militären. Att främmande maktens militära kustbevakningar vistas inom

Ålands fredsinstitut
The Åland Islands Peace Institute

demilitariseringens gränser vore ett stort problem, särskilt när Turkiets handlingar i Medelhavet har kritiserats av världssamfundet pga. sin konfrontativa karaktär.

Det är omöjligt och olämpligt för det offentliga att övervaka all verksamhet inom den privata sektorn. Det behövs medvetenhet om Ålands särställning i alla led, i synnerhet när många inflyttade bor och verkar på Åland utan att ha haft möjlighet till kunskap om självstyrelsen eller demilitariseringen. Gästande grupper skulle också få sådan information när så är relevant. Härmed föreslår jag en kunskapshöjande satsning, specialanpassad för olika grupper. Fredsinstitutet har mandat, kunskap och erfarenhet av att hålla sådana presentationer, fysiskt, digitalt och på olika språk. Välkomna att kontakta oss.

Sia Spiliopoulou Åkermark

Docent i folkrätt och direktör för Ålands fredsinstitut

Not: Artikeln publicerades i Dagens debatt i tidningen Åland 28.10.2020

